

Landbruksdepartementet
Postboks 8007 Dep
0030 Oslo

Stine Wohl Sem	04.04.2003	03-00170-2 450/008	20.02.2003	2003/00323 MH/KRO

Synspunkter til laboratoriestruktur i tilknytting til tilsyn med mat i Norge

Forbrukerrådet er meget opptatt av det arbeidet som er knyttet til tilsyn og kontroll av mat i Norge, herunder også hvordan laboratorietjenestene på matområdet bør være organisert. Målet om trygg mat og redelig omsetning må og skal være førende for alt arbeid som har med tilsyn å gjøre.

Sett med forbrukerøyne så er det vesentligste ikke hvem som eier laboratoriene, så lenge det arbeidet som leveres fra dem, er i henhold til de kravspesifikasjoner, til den tid og til den pris som sikrer at arbeidet blir best mulig. Dette skal være gjeldende både i dag og i fremtiden.

Våre hovedinnvendinger knyttet til denne høring kan oppdeles i følgende punkter:

- a) Hvordan sikre at laboratoriene har tilstrekkelig kompetanse og kvalitet på de prøvene som leveres?
- b) Hvordan sikre at Mattilsynet (som antas å være den største kjøper av laboratorietjenester) har tilgang til alle de analyser som er nødvendig for å gjøre jobben sin tilfredsstillende? Krav om raske svar vil ligge under dette punktet.
- c) Hvordan sikre at prisen på laboratorietjenestene, på sikt, blir slik at Mattilsynet har råd til å utføre den kontroll som de selv mener er nødvendig for å sikre trygge matvarer og redelig omsetning i Norge?
- d) Hvordan sikre at private laboratorier plikter til å gi myndighetene informasjon om helsefarlige forhold som de har opplysninger om?

Målsetting

Innledningsvis vil vi støtte de målsettinger som er beskrevet i høringsdokumentet. Det er behov for likeverdig laboratorietjenester i hele landet. Det kan ikke være slik at det bare er i de områder av landet der det er kommersielt marked for å drive laboratorier at Mattilsynet, næringsaktører og forbrukere kan få utført viktige (og til dels lovpålagte) analyser.

Eierskapsstrid

Forbrukerrådet vil få uttrykke uro over at departementet i sitt notat legger opp til at statlige eierskap på laboratoriesiden skal opphøre etter 2012 UTEN at det legges inn en premiss om at dette kun skal kunne skje dersom det er andre som de facto vil overta de oppgavene som kommunene/staten har i dag. Det kan synes som at staten fraskriver seg ansvar for tilsynsbit knyttet til analyser, og satser på at enten kommersielle bedrifter eller kommunale foretak er i stand til å utføre analysene tilfredsstillende.

Det å drive tilsyn med regelverket er en offentlig, statlig oppgave. Det å sikre at de analyser som er nødvendig for å gjøre dette, burde da også være en statlig oppgave. Vi sier ikke at eierskapet må være statlig, men at det må åpnes for at staten faktisk må kunne tenke seg å støtte laboratoriedrift (ut over 2012) der det ikke hverken er økonomisk mulig for private foretak, eller der kommunene ikke har mulighet. Forbrukerrådet er kjent med den drakampen det er mellom stat og kommune når det gjelder finansiering av flere typer tjenester.

Vi ber om at hensyn til forbrukernes helse, miljø og sikkerhet på kort og lang sikt er avgjørende for valg av tilknyttingsform til laboratorier. Hensiktsmessighet bør brukes som vurderingsparameter også i denne sammenheng. Forbrukere er ikke tjent med at tilsynet får et snevert antall analyser å velge u fra, og ikke de analyser som tilsynet selv mener er nødvendig for å få utført jobben sin tilfredsstillende.

Forbrukere er heller ikke tjent med at beredskapshensyn blir tillagt mindre vekt. Dersom det f.eks oppstår et salmonellaproblem krever forbruker å få svar så raskt som overhode mulig.

Angående punkt a).

For at en skal stole på de analyser som foreligger må både kvalitetene på prøvene og kommunikasjon mellom kjøper (Mattilsynet) og selger (laboratorieforetak) være best mulig.

Dette gjør at begge parter må ha nødvendig kompetanse. Det vil være en utfordring for laboratoriene å skulle ha både såpass store antall prøver at de sikres å opprettholde akkrediteringen, tjene penger og samtidig være plassert der det er hensiktsmessig i forhold til mulige kunder. Fra vårt ståsted er det faktisk også vesentlig at det finnes troverdige systemer som kan gi offentligheten tillit til at de laboratorier som utfører analyser er like gode som de sier at de skal være. Dette gjelder uavhengig av om laboratoriene er offentlige eller private.

Norge er et forholdsvis lite land. Forbrukerrådet er bekymret for at en vil kunne få, i deler av landet, et utvikling der en går fra offentlige monopoler til private monopoler. Vi har diskutert dette med våre kollegaer i andre europeiske forbrukerorganisasjoner der dette faktisk kan være et reelt problem.

Vi savner i høringen en bedre konsekvensanalyse knyttet til det å skulle privatisere, på sikt, også referanselaboratorier. Det vil være påkrevet at Mattilsynet setter arbeid ut på åpent anbud. Da vi er med i EØS vil arbeid over en viss kostnadsramme settes ut på anbud i hele EØS området. I hvilken grad dette vil kunne medføre at kompetanse knyttet til forsknings og utviklingsarbeid og til referanselaboratoriene virke flyttes ut av landet, savnes. Når departementene vil endre på et eksisterende system er det helt nødvendig at alle aspekter ved nyorganiseringen vurderes.

Angående punkt b).

Analysen av mat og dyr er ikke noe som kan planlegges til fulle. Det må være mulig for Mattilsynet å være fleksible i sine avtaler med laboratoriene slik at de kan omprioritere hvilke analyser de har behov for. Mulige matskandaler eller problemer på feltet kan ikke planlegges, og Mattilsynet har behov for raske og riktige svar uavhengig av hva som egentlig står på planen. Dersom tilsynet skal forholde seg til en rekke private aktører må det være mulig at de prøver som tilsynet trenger for å forebygge eller redusere helseskader hos dyr og mennesker, må prioriteres før andres prøver. Dette ut fra et beredskapshensyn.

Muligens kan et slikt krav ”bakes” inn i en kontrakt. Forbrukerrådet forutsetter at krav om hensiktsmessige og fleksible avtaler ikke skal måtte føre til dyrere analyser slik at disse blir færre (gitt den samme økonomiske ramme).

Angående punkt c)

Hele tenkningen i høringsdokumentet forutsetter at det vil være et marked for private laboratorier som Mattilsynet vil kjøpe sine tjenester fra. I et slikt marked vil det være konkurranse som bidrar til at prissetting er riktig (under forutsetning av at kvaliteten holder de mål som er satt). Forbrukerrådet er bekymret for at det ikke er stort nok marked alle steder i Norge til at dette vil medføre riktighet. Det er særlig de prøver som ikke utføres rutinemessig, men som likevel er påkrevet til tider, og som er dyre, som vil skape problemer. Vi har fått informasjon om at dette kan gjelde migrasjonsanalyser fra emballasje til mat, noen toksikologiske prøver eller enkelte mikrobiologiske prøver.

Vi mener bestemt at det er Mattilsynets behov for analyser ut fra sin faglige oppfatning og kjennskap til problemfelter som MÅ være avgjørende. Om dette da vil måtte gjøres av et statlig laboratorium fordi det ikke er andre til å gjøre det tilfredsstillende, så burde det være mulig. Igjen vil vi poengtere at hensyn til hensiktsmessighet og faglighet må komme før politiske føringer knyttet til eierskap.

Angående punkt d).

For Forbrukerrådet er det opplagt at dersom et laboratorium får informasjon om at det finnes helsefarlige produkter eller dyr på markedet så må det sikres at den opplysningen kommer frem til Mattilsynet. Lojaliteten må ligge hos de mulige individer som kan bli skadelidende.

Vi kjenner til Dento-sept saken der dette ikke ble gjort, og med alvorlige helseskader hos forbruker som følge.

Avslutning

Forbrukerrådet er opptatt av at det også i en overgangsperiode fra dagens system til ny, effektiv og landsdekkende organisering av laboratoriesystemet er på plass, skal være godt

fungerende analysemuligheter i Norge. Vi ber om at det tas høyde for gode overgangsordninger.

Til sist ber vi om at departementet legger avgjørende vekt på det Mattilsynet selv (eller de som snakker på vegne av dette i denne fasen) ser av fordeler og ulemper knyttet til ny laboratoriestruktur. Selv om det er viktig og nødvendig med politisk nytenkning og effektivisering, ber vi om at departementet husker på ”at den vet best hvor skoen trykker den som har den på”.

Vennlig hilsen
for Forbrukerrådet

Terje Sørensen
avdelingsdirektør

Stine Wohl Sem
seksjonsleder